

กรณีศึกษาการค้าการลงทุนในจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชา ผ่านทางจุดผ่านแดน
ช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

The Study of investment in Oddar Meanchey Cambodia through
Choung Sa-Ngam check-points in Sisaket

ภักวัฒน์ จรรยาสุทธีวงศ์¹

Phakawat Chanyasuthiwong²

วันที่รับบทความ: 18 พฤศจิกายน 2567
วันที่แก้ไขบทความ: 30 พฤศจิกายน 2567
วันที่ตอบรับ: 11 ธันวาคม 2567
วันที่เผยแพร่: 27 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการค้าการลงทุนผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่าไปยังจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชา เพื่อศึกษาการส่งเสริมการค้าการลงทุนผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่าไปยังจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชา โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐจากประเทศไทยและประเทศกัมพูชา พ่อค้า โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐ พ่อค้า ที่ทำการค้าการลงทุนผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า ไปยังจังหวัดอุดรมีชัย ประเทศกัมพูชา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการค้า การลงทุน ประเทศไทยได้ดุลการค้า 17.73 ล้าน จากประเทศกัมพูชา แต่เส้นทางถนนที่ออกจากประเทศไทย เข้าไปในประเทศกัมพูชาจะเข้าไปยัง อำเภออัลลองเวง เป็นเส้นทางลงเขา เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ จึงยังเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าจากจุดผ่านแดนช่องสะง่าไปยังจังหวัดอุดร

¹รองศาสตราจารย์ ดร.ภักวัฒน์ จรรยาสุทธีวงศ์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 319 ถนนไทยพันทา ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000, Email: phakawatc@hotmail.com

²Associate Professor Dr.Phakawat Chanyasuthiwong, Law and Administrative Collage, Sisaket Rajabhat 319 Thaiphantha Road Phoe Sub-District Mueang District Sisaket Province 33000, Email: phakawatc@hotmail.com

มีชัยได้ ประเทศไทยและประเทศกัมพูชาให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนของทั้งสองประเทศ ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษได้ให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ส่วนผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี จังหวัดศรีสะเกษกับอุดรธานีมีพื้นที่ติดกัน ประชาชนสัญจรไปมาได้สะดวกทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน การค้าขาย การแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน จังหวัดศรีสะเกษมีผลผลิตทางการเกษตรที่ดี ศักยภาพในการปลูกพืชเศรษฐกิจจึงอยากให้เข้ามาช่วยพัฒนาการเกษตร

ดังนั้น จึงขอเสนอแนะโดย จัดงานแสดงสินค้าของทั้งสองประเทศอย่างบ่อยครั้ง จัดเวทีให้นักธุรกิจได้มีการพบปะสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน รัฐบาลไทยอาจต้องเข้าไปช่วยปรับปรุงเส้นทางจากช่องสง่างาไปยังจังหวัดอุดรธานี รัฐบาลไทยควรเข้าไปช่วยนักธุรกิจไทยในการเป็นพี่เลี้ยงในการเข้าไปทำธุรกิจในประเทศกัมพูชา รัฐบาลไทยควรช่วยนักธุรกิจไทยที่ประสบปัญหาในการทำธุรกิจที่ประเทศกัมพูชาอย่างเต็มที่

คำสำคัญ: การค้าการลงทุน; กัมพูชา; ช่องสง่างา

Abstract

This research aims to: Study the conditions and problems of trade and investment through the Chong Sa-Ngam check-point to in Oddar Meanchey Province, Cambodia Study the promotion of trade and investment through the Chong Sa-Ngam check-point to Oddar Meanchey Province, Cambodia. The population used in the study are Thai and Cambodia government officials and businessman. The researcher used the qualitative data collection method. The tools used to collect data were in-depth interviews with public sector officials, businessman and merchants who does the business through the Chong Sa-Ngam check-point to Oddar Meanchey Province, Cambodia.

The results showed that conditions of trade and investment: Thailand has a trade balance of 17.73 million from Cambodia. But the road route leaving Thailand into Cambodia before entering Anlong Veng District, it's a downhill route. Risk of accidents Therefore, it is still an obstacle to the transport of goods from the Chong Sa-Ngam check-point to Oddar Meanchey Province. Thailand and Cambodia attach importance to promoting trade and investment between the two countries. The Governor of Sisaket Province has emphasized the importance of continuous connectivity. People have good relationships. There is an exchange of goods with

each other. As for the governor of to Oddar Meanchey Province Sisaket and to Oddar Meanchey provinces have adjacent areas. People can travel easily, resulting in the exchange of labor, trade, and exchange between people. Sisaket Province has good agricultural products. The potential for growing economic crops is therefore desired to help develop agriculture.

Finally, I would like to make a suggestion by Frequently holding exhibitions of products from all over the country. Organize a forum for business people to meet and build good relationships with each other. The Thai government may need to step in and help improve the route from Chong Sa-Ngam to Oddar Meanchey Province. The Thai government should help Thai businessmen as mentors in doing business in Cambodia. The Thai government should fully help Thai businessmen who are having problems doing business in Cambodia.

Keywords: Investment trade; Cambodia; Chong Sa-Ngam Checkpoint

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ทั้งระดับรัฐบาลและระดับประชาชน เนื่องจากมีชายแดนที่ติดกันเป็นพรมแดนระหว่างประเทศ ซึ่งมีทั้งทั้งบนบก เริ่มต้นจากสามเหลี่ยมมรกตผ่านสันปันน้ำของเทือกเขาพนมดงรัก ร่องน้ำลึกต่าง ๆ เทือกเขาบรรทัด และบรรจบทางน้ำบริเวณอ่าวไทย ต่อเนื่องไปจนถึงบนผืนน้ำ มีความยาวประมาณ 798 - 817 กิโลเมตร โดยประเทศไทยอยู่บริเวณทิศตะวันตกและทิศเหนือของเส้นเขตแดน ส่วนประเทศกัมพูชาอยู่บริเวณทิศตะวันออกและทิศใต้ของเส้นเขตแดน

จังหวัดศรีสะเกษเป็น 1 ใน 7 จังหวัดชายแดนที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา โดยมีชายแดนติดประเทศกัมพูชายาวประมาณ 127 กิโลเมตร ด้านจังหวัดอุดรธานี และพระวิหาร มีช่องทางการติดต่อตามแนวชายแดนที่ประชาชนทั้งสองประเทศใช้สัญจรไปมาทั้งหมด 7 ช่องทาง ได้แก่ ช่องตาเฒ่า ช่องคำผกา ช่องโพย ช่องโดนเอว ในเขตอำเภอกันทรลักษณ์ ซึ่งมีความยาวประมาณ 76 กิโลเมตร ช่องพระพลัย ในเขตอำเภอขุนหาญ มีความยาวประมาณ 18 กิโลเมตร ช่องจะบก ช่องสะง่า ในเขตอำเภอภูสิงห์ มีความยาวประมาณ 33 กิโลเมตร มีช่องทางการติดต่อด้านการค้าที่สำคัญ ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า ส่วนช่องทางอื่น ๆ นั้นจะใช้สำหรับการสัญจรไปมาระหว่างประชาชนที่อาศัยตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศเท่านั้น ฉะนั้น การเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ กับอำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 11

พศ. 2546 และต่อมาได้มีการพัฒนาพื้นที่ 966 ไร่ บริเวณบ้านแซร์ไพร่ ตำบลไพรพัฒนา อำเภออุทุมพรพิสัย ให้เป็นที่ตั้งของเมืองใหม่ช่องสะง่า จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเมืองคู่ค้าระหว่างจังหวัดศรีสะเกษ กับ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเสียมราฐ และพระวิหาร นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญ ตามแผนนโยบาย ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ECS : Economic Cooperation Strategy) พัฒนาเศรษฐกิจในการ เชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างไทย กัมพูชา เวียดนาม ลาว ทำให้ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใน อาเซียน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างมีการติดต่อคมนาคมกันไประหว่างกันอย่างสะดวกมากขึ้น

การค้าขายบริเวณด่านถาวรช่องสะง่าส่วนใหญ่เป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่จำเป็นเพื่อการอุปโภค บริโภค สินค้าเกษตรและการค้าขายภายในประเทศสำหรับประชาชนที่อยู่ห่างไกล ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี จังหวัด เสียมราฐ และจังหวัดพระวิหาร เป็นต้น โดยการค้าขายบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่ามี 2 แบบด้วยกัน คือ

1.) แบบผ่านพิธีการศุลกากร ที่มีการส่งออกสินค้าที่สำคัญได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง กระเบื้อง ปูนซีเมนต์ วัสดุก่อสร้างอื่น ๆ ในด้านสถิติการค้าขายแดนบริเวณด่านถาวรช่องสะง่ามีแนวโน้มจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย เริ่มมีการเปิดจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่าในปี 2546 มีมูลค่าส่งออก - นำเข้าสินค้ารวม 45.84 ล้านบาท ซึ่งมีการ เติบโตในการส่งออก - นำเข้าสินค้ารวม ในปี 2566 มูลค่ารวม 2,514.10 ล้านบาท ในปี 2567 มีการสำรวจถึงสิ้น เดือนกันยายน มีมูลค่ารวม 1,501.10 ล้านบาท แต่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 จนถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2554 ไม่มีการส่งออกน้ำมันเชื้อเพลิงผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า เนื่องจากปัญหาของผู้ประกอบการ และถือเป็นสินค้ายุทธปัจจัย แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อสินค้าอื่นแต่อย่างใด ส่วนสินค้าที่นำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เมล็ด มะม่วงหิมพานต์ มันสำปะหลัง(หัวมันสด) พริกสด พริกแห้ง เป็นต้น

2.) แบบไม่ผ่านพิธีการศุลกากร โดยซื้อขายในลักษณะตลาดนัด ที่มีการซื้อขายทุกวันพฤหัสบดี และวัน อาทิตย์ ระหว่างเวลา 07:00 – 20:00 น. โดยในแนวทางปฏิบัติตามความตกลงว่าด้วยการสัญจรข้ามแดน ระหว่างไทยกับกัมพูชา ในการเดินทางข้ามแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน “คนสัญชาติของประเทศที่มี อาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยเดินทางข้ามพรมแดนไป/มาแบบชั่วคราว โดยปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างรัฐบาล ไทยกับรัฐบาลแห่งประเทศนั้น” ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 2 ซึ่งรัฐบาลไทย กับรัฐบาลกัมพูชา โดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ร่วมลงนาม ในความตกลงว่าด้วยการสัญจร ข้ามแดนกับกัมพูชา เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2540 และมีผลบังคับใช้ 90 วัน หลังวันลงนาม คือในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2540 ในระเบียบปฏิบัติตามความตกลง ฯ สำหรับการเดินทางข้ามแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา มี ดังนี้

1. ประเภทบัตรผ่านแดน - มีบัตรผ่านแดน (Border Pass) ประเภทเดียว ใช้กับบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้อยู่อย่างถาวร ณ พื้นที่ชายแดน มีอายุ 2 ปี สำหรับบุคคลที่อยู่นอกพื้นที่ชายแดนให้ใช้หนังสือเดินทางPassport ในการเดินทางระหว่างประเทศสำหรับผ่านจุดผ่านแดนถาวร

2. รูปแบบของบัตรผ่านแดน - บัตรผ่านแดน (Border Pass) เป็นเอกสารซึ่งมีขนาดรูปเล่มเท่าหนังสือเดินทาง จำนวน 32 หน้า ปกสีเขียว สามารถเพิ่มหน้าในบัตรผ่านแดนได้ก่อนที่จะหมดอายุ
3. จุดผ่านแดน - ใช้บัตรผ่านแดนได้ทั้งจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรน
4. อายุของบัตรผ่านแดน - มีอายุใช้ได้ไม่เกิน 2 ปีนับจากวันออกบัตรและสามารถต่ออายุครั้งละไม่เกิน 2 ปี

5. ระยะเวลาการพำนัก - บัตรผ่านแดน พำนักได้เป็นระยะเวลา 7 วัน ต่อครั้ง แต่ไม่เกิน 15 วัน

สำหรับค่าใช้จ่ายในการขอให้ออกบัตรผ่านแดนไทย - กัมพูชา ของฝ่ายไทย ฉบับละ 200 บาท ต่อคน ส่วนการขอต่ออายุหนังสือผ่านแดน ครั้งละ 200 บาท (ต่ออายุได้ไม่เกิน 2 ครั้ง) ซึ่งเป็นไปตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2541 แต่โดยปกติการเข้ามาค้าขายในด้านช่องสะงำ การเก็บค่าผ่านด่านรายวันฉบับละ 10 บาทต่อวัน ทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศมีการซื้อขายกันมากมีปริมาณคนเข้า-ออก วันละประมาณ 2,000 กว่าคน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าเกษตรเช่น ผัก ผลไม้ ตามฤดูกาล เป็นต้น

จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุดรธานี จังหวัดเสียมราฐ ได้พัฒนาความสัมพันธ์เป็นเมืองคู่มิตร (Sister Cities) ด้วยตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี เจ้าพระยา แม่น้ำโขง จากแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ACMECS (ACMECS : Ayeyawady – Chao Phraya – Mekong Economic Cooperation Strategy) ตามปฏิญญาพุกามที่ผู้นำทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และไทย ได้ลงนามร่วมกัน เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546 ณ เมืองพุกาม เพื่อแสดงเจตนารมณ์ทางการเมือง โดยเห็นชอบให้เกิดโครงการร่วมกันของทุกประเทศ และโครงการระดับทวิภาคี (Bilateral Project) รวมทั้งโครงการเมืองคู่แฝด (Sister Cities) ก็เป็นหนึ่งในโครงการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่มีร่วมกัน คือ 1. เชื่อมโยงธุรกิจบริการ การค้า ธุรกิจการเงิน (Account Trade) 2. ขนส่ง (Logistics Industry) 3. ตลาดกลางสินค้าเกษตรร่วม 4. เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 5. เขตประกอบการอุตสาหกรรม เขตการผลิตร่วม เน้นอุตสาหกรรมใช้แรงงาน 6. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน โดยโครงการร่วมกัมพูชา-ไทย กำหนดให้มีเมืองคู่แฝด 9 โครงการ ได้แก่ เสียมเรียบ ศรีสะเกษ โอตดาร์ เมียนเจย สุรินทร์ บันเตียเมียนเจย สระแก้ว ไพลิน จันทบุรี เกาะกง ตราด พระวิหาร อุบลราชธานี พระตะบอง จันทบุรี ปราสาท ตราด โอตดาร์เมียนเจย บุรีรัมย์ ไทยกับกัมพูชามีสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมายาวนาน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ที่ต่างเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ที่สำคัญก็คือต่างมีรากฐานทางวัฒนธรรมเดียวกัน ทำให้มีความคล้ายคลึงกันหลายประการ นอกจากนี้ประชาชนไทยและประชาชนกัมพูชาต่างมีความสนิทใกล้ชิดกันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความปรองดองระหว่างทั้งสองประเทศจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ก่อประโยชน์สูงสุดต่อทุกฝ่าย และมติคณะรัฐมนตรี (พ.ศ. 2547 และ 2549) มีการดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบันพ.ศ. 2567 มีการแลกเปลี่ยน ปรัชญาหรือ และบันทึกข้อตกลงความ

ร่วมมือในด้านการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เกษตร และ อุตสาหกรรม ความสำคัญของการเปิดด่านศุลกากรช่องสะง่า จึงเป็นการเปิดประตูสู่เพื่อนบ้านในอาเซียนคือ ประเทศกัมพูชาซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดติดต่อคมนาคม การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว สะดวก ยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นช่องทางแดนถาวรช่องทางเดียวใน 19 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่มีบริเวณติดต่อกับประเทศกัมพูชาที่มีเส้นทางที่จะไปยังจังหวัดเสียมราฐ ด้วย ระยะทาง 135 กิโลเมตร อันเป็นจุดสำคัญต่อการส่งเสริมยุทธศาสตร์การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ตลอดจน เป็นประตูสู่แหล่งอารยธรรมขอมโบราณ ทางตอนเหนือของประเทศกัมพูชา เนื่องจากเป็นที่ตั้งของนครวัด-นคร ธรรม พร้อมทั้งปราสาทบิรวารอีกกว่าประมาณ 300-400 ปราสาท ซึ่งแบบพิมพ์เขียว (Blue print) ของอาเซียนก็ได้กำหนดให้ประเทศไทยมีจุดเด่นในสาขาการท่องเที่ยว และสาขาการบิน โดยพิจารณาจากที่ประเทศไทยมีที่ตั้ง ทางภูมิศาสตร์อยู่ตรงกลางอาเซียน (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2553, หน้า 5-10)

จังหวัดอุดรธานี หรือ อุดดอร์เมียนเจีย เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือของประเทศกัมพูชาตั้งอยู่ในภาค ตะวันตกเฉียงเหนือที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทยที่จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดอุดรธานีเคยเป็นฐานที่มั่นของกลุ่มเขมรแดง ราวปี พ.ศ. 2513 ถึง พ.ศ. 2518 ในช่วงสงคราม กลางเมืองกัมพูชา พื้นที่ห่างไกลถูกใช้เป็นฐานทัพโดยเขมรแดงเมื่อพวกเขาต่อสู้กับสาธารณรัฐเขมรที่นำโดยนาย พลลอน นอล เขมรแดงแห่งประชาธิปไตยกัมพูชา นำโดยพล พต (สาลอท ชาร์) และเขมร สัมพันธ์ โดยกลุ่มเขมรแดงได้สร้างฐานที่มั่นไว้บนเทือกเขาพนมดงรัก และจัดตั้งอำเภอลองเวง ให้เป็นฐานหลัก ในราวปี พ.ศ. 2532 ถึง ค.ศ. 2540 จังหวัดอุดรธานีเป็นพื้นที่ที่เคยถูกทิ้งระเบิดมากที่สุดในประเทศกัมพูชา ปัจจุบันพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ยังเป็นพื้นที่ที่มีกับระเบิดอยู่จำนวนมาก จังหวัดอุดรธานีเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าอย่างรุนแรง และปัญหาจากการสัมปทานที่ดินทางเศรษฐกิจ และการบุกรุกป่า จังหวัดอุดรธานี มีเพียงไม่กี่ครัวเรือนเท่านั้น ที่มีไฟฟ้าใช้ในครัวเรือน

จังหวัดอุดรธานีแบ่งออกเป็น 5 อำเภอ ได้แก่ 1. อลลองเวง (Anlong Veng) 2. บอนเตีย อัมปิล (Banteay Ampil) 3. จงกาล (Chong Ka) 4. สำโรง (Samraong) 5. ตอเปรียงปราสาท (Trapeang Prasat) โดยมี นายแปน โกะซอล (H.E PEN KOSAL) ดำรงตำแหน่งอดีตผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ที่มาเยือนประเทศไทยและมีความสัมพันธ์อันดีบ่อยครั้ง แต่ปัจจุบันคือนายมิน จันยาดา (H.E MEAN CHANYADA) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี โดยจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ทั้งหมด 6,158 ตร.กม. (2,378 ตร.ไมล์) มีประชากร (พ.ศ. 2566) ทั้งหมด 303,358 คน ประชาชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร โดยมีสภาพความเป็นอยู่ยังเป็นสังคมชนบทแบบเกษตรกรรม ซึ่งไฟฟ้าและสถานศึกษายังมีไม่มากนัก

ส่วนทางด้านการคมนาคมสามารถเข้าทางจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ห่างจากที่ทำการด่านศุลกากรช่องจอมประมาณ 3 กิโลเมตร ตรงข้ามด่านศุลกากรโอรส์เมียด อำเภอสำโรง จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา เปิดทุกวันตั้งแต่เวลา 06.00 - 22.00 น. และ จุดด่านแดนถาวรช่องสะง่า ตำบล

ไพโรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ตรงข้ามกับ ด้านสุลกากรช่องจวม อำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา เปิดทุกวัน ตั้งแต่เวลา 07:00 - 20: 00 น.

ฉะนั้น การศึกษาการค้าการลงทุนในจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา ผ่านทางจุดผ่านแดนช่องสะงำ อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ จึงมีความสำคัญ เนื่องจากทั้งสองจังหวัดมีความใกล้ชิดกันทางทางภูมิศาสตร์อย่างมาก มีชายแดนที่ติดต่อกัน มีการค้าการลงทุนอย่างต่อเนื่อง ความใกล้ชิดของประชาชนของทั้งสองประเทศที่มีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาทำความเข้าใจเพื่อให้ประเทศไทยและประเทศไทยกัมพูชาสามารถสร้างความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 ศึกษาสภาพและปัญหาการค้าการลงทุนผ่านจุดแดนถาวรช่องสะงำไปยังจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา

1.2.2 ศึกษาการส่งเสริมการค้าการลงทุนผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำไปยังจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ รวมถึงการค้าชายแดนในในจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา ผ่านทางจุดผ่านแดน ช่องสะงำ อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้จะทำการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ รวมถึงการค้าชายแดนในในจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกัมพูชา ผ่านทางจุดผ่านแดน ช่องสะงำ อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ การวิจัยเอกสาร การวิจัยภาคสนาม ดังนี้

1.4.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน ระหว่างประเทศ รวมถึงการค้าชายแดน

1.4.2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

ประเทศไทย

- 1) นายอนุพงศ์ สุขสมนิตย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ
- 2) นางทวีพร มีสูงเนิน หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด พาณิชย์จังหวัดศรีสะเกษ
- 3) เจ้าหน้าที่รัฐ และนักธุรกิจไทยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศกัมพูชา

- 1) นายมิน จันยาดา (H.E MEAN CHANYADA) ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
- 2) นายชินวิลัก ยุทธ (HOR CHINVIRAK YUTH) รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และอดีตนายอำเภออัลลองเวง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ โดยออกแบบเครื่องมือให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการทำวิจัย เพื่อเป็นการสืบค้นหาความจริง

2. ผลการวิจัย

2.1 แนวคิดทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์แต่ละยุคแต่ละสมัยได้ให้แนวคิดทฤษฎีเป็นหลักในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศแตกต่างกันตามช่วงระยะเวลา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำเป็นที่ผู้ประกอบการธุรกิจระหว่างประเทศ จะต้องศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐาน หรือเป็นแนวทางในการดำเนินการทางธุรกิจระหว่างประเทศ ทฤษฎีที่สำคัญ ๆ มีหลายทฤษฎี ซึ่งผู้เขียนได้ศึกษา ได้แก่

2.1.1 ลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism)

ลัทธิ กำเนิดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 แนวคิดการค้าระหว่างประเทศในยุค Mercantilism มีหลักความเชื่อที่ว่า ประเทศร่ำรวยมั่งคั่งได้ เกิดจากการสะสมโลหะที่มีค่า เช่น ทองคำ แร่เงิน เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะได้มาจากการส่งออกสินค้ามากกว่าการนำเข้า ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีอาณานิคมมาก ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ จะเป็นประเทศที่มั่งคั่ง เพราะจะกอบโกยเอาทรัพยากรจากประเทศที่ตกเป็นอาณานิคม และบังคับขายกับ ประเทศเหล่านั้น และการค้าจะอยู่ในรูปของการค้าแบบผูกขาด เอาไรต์เอาเปรียบ โดยการส่งสินค้าของตนออกไปขายมากกว่านำเข้า มีการสกัดกั้นทางการค้าไม่ให้มีการนำเข้าสินค้า ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้ทองคำ

ไหลออกนอกประเทศ ลัทธิจึงไม่ขยายตัว และเสื่อมสลายไปในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 (สุปราณี นาคแก้ว, 2550, น. 15)

2.1.2 ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) ของ อדם สมิธ (Adam Smith)

อดัม สมิธ ได้พิมพ์ผลงานของเขาในหนังสือที่ชื่อว่า “The Wealth of Nation” หรือ “โภภทรัพย์ของชาติ” เมื่อปี ค.ศ. 1776 โดยเสนอทฤษฎี Absolute Advantage ซึ่งได้เสนอความจริงเบื้องต้นว่า “การค้าระหว่างประเทศของสองประเทศจะต้องเกิดขึ้นโดยสมัครใจ (มิใช่การค้าแบบบังคับจากสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น การค้าระหว่างประเทศแม้กับประเทศอาณานิคม ซึ่งจะเป็นการค้าแบบไม่สมัครใจ) ประเทศทั้งสองที่ทำการค้าขายกันจะได้ประโยชน์ทั้งสองประเทศ หากการค้าระหว่างประเทศทำให้ประเทศหนึ่งได้ประโยชน์และอีกประเทศหนึ่งเสียประโยชน์หรือไม่ได้อะไรเลย ประเทศที่เสียประโยชน์ก็สมควรปฏิเสธการค้าแบบนี้” คำที่ต้องอธิบายต่อไปก็คือว่า การค้าระหว่างประเทศที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Mutually Beneficial) เกิดขึ้นได้อย่างไร และผลประโยชน์เกิดมาจากอะไร อดัม สมิธ ได้อธิบายว่า การค้าระหว่างสองประเทศจะอยู่กับความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ กล่าวคือ เมื่อประเทศแรกสามารถผลิตสินค้าหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศที่สอง และขณะเดียวกันประเทศที่สองก็สามารถผลิตสินค้าอีกประเภทหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่าประเทศแรก การวัดประสิทธิภาพการผลิต จะเกิดจากปัจจัยความเหมาะสมในการผลิต เช่น จากสภาพภูมิอากาศความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และจากความชำนาญในการผลิตที่สูงกว่า ตัวอย่างเช่น ประเทศไทย มีภูมิอากาศเหมาะสมในการปลูกข้าวหอมมะลิ ประเทศศรีลังกาเหมาะสมในการปลูกชา เมื่อทั้งสองประเทศมีผลผลิตส่วนเกิน ก็จะมีการค้าขายกันทั้งประเทศไทยและ ประเทศศรีลังกาจะได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยประเทศไทยผลิตข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้น และประเทศศรีลังกาก็ผลิตชาเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ทำให้ประชากรของทั้งสองประเทศสามารถบริโภคได้มากขึ้น และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน อดัม สมิธ มีความเชื่อว่าทุก ๆ ประเทศในโลก จะได้รับประโยชน์จากการค้าเสรี เพราะเมื่อมีการค้าเสรี จะทำให้การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ประชากรในโลกมีความเป็นอยู่ดีขึ้น นอกจากนั้น อดัม สมิธ ยังให้การสนับสนุนอย่างมากต่อนโยบายเศรษฐกิจการตลาดแบบ เสรี (Laissez Faire) เป็นระบบเศรษฐกิจของประเทศที่รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงน้อยที่สุด (สุปราณี นาคแก้ว, 2550, น. 16)

อดัม สมิธ ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ โดยแยกวิเคราะห์ 2 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ กฎการค้าได้เปรียบสมบูรณ์ และหลักการแบ่งงานกันทำตามความสามารถ

1) กฎการค้าได้เปรียบสมบูรณ์ (Absolute Advantage) อดัม สมิธ ได้แสดงแนวคิดไว้ว่า “ถ้าประเทศใดมีความได้เปรียบในการผลิตสินค้าใดสินค้าหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพเหนือกว่าอีกประเทศอื่น ก็ควรให้ประเทศนั้นผลิตสินค้านั้น แล้วส่งไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับ ประเทศอื่น เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ของประสิทธิภาพ

รวมที่สูงสุดของโลก” เช่น ถ้าสินค้าชนิดหนึ่งต้องอาศัยแรงงานคนเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ก็ควรให้ประเทศที่มีแรงงานที่ชำนาญ และมีทรัพยากรคุณภาพดี มีต้นทุนต่ำทำการผลิตสินค้านั้น

2) หลักการแบ่งงานกันทำตามความสามารถ (Division of Labor) คือ แต่ละประเทศควรใช้ทรัพยากรของตน ที่สามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด จนเกิดการ ได้เปรียบในการแข่งขันกับผู้อื่น ๆ ได้แก่

ความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบประเทศอื่น ๆ

1. ความได้เปรียบตามธรรมชาติ (Natural Advantage) เช่น ความได้เปรียบจากสภาพภูมิอากาศ การมีทรัพยากรทางธรรมชาติ และแรงงานที่เพียงพอ ซึ่งการได้เปรียบทางธรรมชาตินี้ จะไม่มีประเทศใดมีครบถ้วนเพียงพอ โดยไม่ต้องซื้อหาจากประเทศอื่น ลักษณะเช่นนี้ทำให้ประเทศที่มีทรัพยากรอันเหลือ ก็ส่งไปขายยังประเทศที่ขาดแคลน ก็ทำให้เกิดการได้เปรียบอย่างสมบูรณ์

2. ความได้เปรียบจากการเรียนรู้ รู้ (Acquired Advantage) โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญในการประดิษฐ์ค้นคิด และพัฒนาการใช้เทคโนโลยี ผลิตสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศ ประเทศที่ได้เปรียบจากการเรียนรู้ ส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่เจริญทางด้านอุตสาหกรรม เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน และญี่ปุ่น เป็นต้น

2.1.3 ทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ของ เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo)

หลังจากที่ อดัม สมิธ ได้เผยแพร่ทฤษฎีความได้เปรียบสมบูรณ์แล้วประมาณ 40 ปี ในปี ค.ศ. 1817 ริคาร์โด ได้พิมพ์หนังสือของเขาชื่อ “หลักการของเศรษฐกิจการเมืองและภาษีอากร” (Principles of Political Economy and Taxation) ซึ่งในหนังสือนี้ได้นำเสนอทฤษฎี Comparative Advantage นับว่าเป็นทฤษฎีที่สำคัญที่สุดทฤษฎีหนึ่งทางเศรษฐศาสตร์ ได้มีการนำมาใช้อ้างอิงจนถึงปัจจุบันนี้

เดวิด ริคาร์โด ได้นำหลักพื้นฐานจากแนวคิดของอดัม สมิธ มาพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งกฎการได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ของ อดัม สมิธ มิได้กล่าวถึงว่าถ้าประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบอย่างสมบูรณ์เหนืออีกประเทศหนึ่งโดยสิ้นเชิงในการผลิตสินค้าทุก ๆ ชนิด ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้จะมีประโยชน์จากการค้าเกิดขึ้นหรือไม่ แต่ทฤษฎีการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของ เดวิด ริคาร์โด ได้สรุปต่อไปว่า “ถ้าประเทศหนึ่งประเทศใด มีความได้เปรียบในการผลิตสินค้า 2 ชนิดขึ้นไป ประเทศนั้นควรเลือกผลิต และส่งออกสินค้าที่ตนเองได้เปรียบ เมื่อเปรียบเทียบมากที่สุด และขณะเดียวกันก็นำเข้าสินค้าที่ตนเองผลิตได้ด้อยประสิทธิภาพกว่าในเชิงเปรียบเทียบจากต่างประเทศ” แล้วทุกประเทศจะได้ทำการค้าขายกัน ธุรกิจระหว่างประเทศจะเกิดขึ้น (สุปราณี นาคแก้ว, 2550, น. 18-9)

และนอกเหนือจากทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ของ อดัม สมิธ และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของเดวิด ริคาร์โด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีทฤษฎีอื่น ๆ ที่สามารถนำมาอธิบายสนับสนุน

ถึงความจำเป็นในการทำธุรกิจระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีการจัดสรรปันส่วนของปัจจัยการผลิต (Factor Proportion)

2.1.4 ทฤษฎีการจัดสรรปันส่วนของปัจจัยการผลิต (Factor Proportion)

เนื่องจากทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) ของอดัม สมิธ และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ของเดวิด ริคาร์โด เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงประเทศควรเลือกผลิตสินค้าที่มีความชำนาญ และได้เปรียบด้านทรัพยากร แต่ต่อมาได้มีนักเศรษฐศาสตร์ชาวสวีเดน 2 คน คือ Eli Heckscher และ Bertil Ohlin ได้สร้างทฤษฎีการจัดสรรปันส่วนขึ้น เป็นทฤษฎีที่ได้อธิบายถึงความแตกต่างของการใช้ปัจจัยการผลิต 3 อย่าง ได้แก่ แรงงาน ที่ดิน และทุน

Heckscher ได้ให้ข้อเสนอไว้ว่า เมื่อแต่ละประเทศมีทรัพยากร หรือปัจจัยการผลิต ได้แก่ แรงงาน ที่ดิน และทุน โดยเปรียบเทียบในปริมาณที่ต่างกันแล้ว ต้นทุนการผลิตสินค้าแต่ละชนิดก็ย่อมแตกต่างกัน จึงทำให้ต้นทุนการผลิตโดยเปรียบเทียบแตกต่างกันด้วย เช่น ถ้าแรงงานในประเทศใดมีปริมาณมาก เมื่อเทียบกับปริมาณที่ดิน และทุนแล้วทำให้ต้นทุนของค่าแรงงาน ในประเทศนั้นต่ำ และถ้าประเทศใดขาดแคลนแรงงาน ต้นทุนของค่าแรงงานในประเทศนั้นก็สูง เมื่อเปรียบเทียบกับเงินทุนและที่ดิน (สุปราณี นาคแก้ว, 2550, น. 20)

การเปรียบเทียบต้นทุนในด้านปัจจัยการผลิตจะทำให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าและส่งออกสินค้า ที่ใช้ปัจจัยการผลิตมีจำนวนมากในประเทศของตน และสามารถผลิตได้ในราคาที่ถูกลงกว่า

2.2 นโยบายการค้าระหว่างประเทศ

นโยบายการค้าระหว่างประเทศ ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจและขับเคลื่อนการเติบโตของระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งนโยบายนี้ช่วยเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจจากการผลิตเพื่อยังชีพ (Subsistence) ไปสู่การผลิตเพื่อการค้า โดยมีระบบเงินตราเป็นสื่อกลาง ส่งผลให้เศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้อย่างกว้างขวาง (วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ, 2530, น.11)

การค้าระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศ รูปแบบของการแลกเปลี่ยนสามารถเป็นได้ทั้งการซื้อขายผ่านระบบเงินตรา (Exchange) และการแลกเปลี่ยนสินค้า (Barter) อย่างไรก็ตาม การใช้ระบบ Barter มีข้อจำกัดด้านความคล่องตัวและขอบเขตการแลกเปลี่ยนที่แคบ ปัจจุบันจึงนิยมใช้ระบบ Exchange เป็นหลัก

นอกจากนี้ หลายประเทศเริ่มหันมาใช้รูปแบบการค้าต่างตอบแทน (Counter Trade) มากขึ้น เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย

ปัจจุบันการค้าต่างประเทศของไทยใช้นโยบายคุ้มกันเช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ ส่วนมาก แต่ก็พยายามส่งเสริมให้เอกชนทำการค้าโดยเสรี (trade liberalization) ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ทำการค้าตามระบบการค้าโดยเอกชน (Private trading) และไม่สนับสนุน ให้มีการค้าโดยรัฐ (State trading) มากเกินไป ทั้งนี้ นอกจากจะด้วยเหตุผลทางการเมืองและการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศแล้ว การที่ประเทศไทยต้องใช้ นโยบายการคุ้มกันก็เพื่อสร้างอุตสาหกรรมภายใน เพราะการที่จะหวังพึ่งผลิตผลสิทธิกรรมเพียง 2-3 อย่างแบบ ดั้งเดิมทำให้ ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไม่มั่นคงรัฐบาลจึงพยายามส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้าด้าน อุตสาหกรรมและการผลิตสินค้าที่ใช้วัตถุดิบจากเกษตรกรรมเพื่อการส่งออกให้มากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยทั่วไปนโยบายการค้าต่างประเทศของไทยพอสรุปได้ ดังนี้

1. ถือระบบการค้าเอกชน (Private trading system) กล่าวคือ การค้าต่างประเทศส่วนใหญ่ดำเนินการ โดยเอกชน มีสินค้าบางอย่างเท่านั้นที่องค์การรัฐบาลเป็นผู้ส่งออกหรือนำเข้า
2. ถือระบบภาษีศุลกากรอัตราเดียว (Single column tariff system) กล่าวคือ ไม่ว่าสินค้านำเข้าจะมาจากประเทศใด ประเทศไทยก็จะเก็บภาษีในอัตราเดียวกัน ไม่มีการยกเว้นเป็นการเฉพาะอย่างเหมือนบาง ประเทศที่ใช้ระบบภาษีศุลกากรหลายอัตรา (Multiple column tariff system)
3. มีข้อจำกัดทางการค้าอย่างแผ่วเบา (Liberal trade restriction) โดยพยายามผ่อนคลายการควบคุม การนำเข้าลำดับเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมและการผลิตสินค้าภายในเท่านั้น การนำเข้าหรือส่งออกส่วนใหญ่จึง กระทำได้โดยเสรี

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการค้าชายแดน

การค้าชายแดน เป็นหนึ่งในรูปแบบของการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากการแลกเปลี่ยน สินค้าที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ตามแนวพรมแดนระหว่างประเทศ ลักษณะเด่นของ การค้าชายแดนในช่วงเริ่มต้น คือการซื้อขายสินค้าที่มีมูลค่าไม่สูงนัก และมักไม่มีการส่งมอบเอกสารหรือหลักฐาน ทางการค้า

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคได้พัฒนาความร่วมมือทาง เศรษฐกิจและสังคมผ่านโครงการสำคัญต่าง ๆ นอกจากนี้ประเทศไทยมีความได้เปรียบจากการตั้งอยู่ในจุด ยุทธศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกเหนือจากการค้าระหว่างประเทศในรูปแบบ ปกติผ่านทางเรือและทางอากาศแล้ว ประเทศไทยยังมีศักยภาพในการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านที่มี พรมแดนติดกันถึง 4 ประเทศ ได้แก่ สหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา และ มาเลเซีย โดยมีแนวเขตแดนรวมยาวประมาณ 5,640 กิโลเมตร

ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์นี้ส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนในหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการค้าชายแดน ซึ่งเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาค และสร้างโอกาสในการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง

การค้าชายแดนดำเนินการผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น จุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว จุดผ่อนปรน และช่องทางที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ปัจจุบัน การค้าชายแดนมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน (บัณฑิต เพิ่มบุญ จิตรกร โพธิ์งาม, และกิติรัตน์ สีหพันธ์, 2562, น. 37-38)

นโยบายดังกล่าวยังสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ตัวอย่างที่สำคัญคือ ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ซึ่งมีพรมแดนติดกันและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมายาวนาน กรอบความร่วมมือเหล่านี้ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในระดับภูมิภาคให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

จังหวัดศรีสะเกษเป็น 1 ใน 7 จังหวัดชายแดนที่มีพรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา โดยมีพื้นที่เชื่อมต่อกับจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดพระวิหาร การติดต่อระหว่างสองประเทศมีช่องทางตามแนวชายแดนจำนวน 7 ช่องทาง ได้แก่ ช่องตาเฒ่า ช่องคำผกา ช่องโพย ช่องโดนเอวาร์ (ในเขตอำเภอกันทรลักษณ์) ช่องพระพลัย (ในเขตอำเภอนพนา) และช่องสะบกกับช่องสะง่า (ในเขตอำเภอภูสิงห์)

ในจำนวนนี้ จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า เป็นช่องทางการค้าที่สำคัญที่สุด โดยเปิดให้บริการในฐานะจุดผ่านแดนถาวรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ทำให้เกิดความเชื่อมโยงในฐานะเมืองคู่ค้าระหว่างจังหวัดศรีสะเกษกับจังหวัดเสียมเรียบ รวมถึงจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดพระวิหาร ช่องสะง่ายังเป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญในแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ECS) ซึ่งมุ่งพัฒนาเส้นทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม และลาว ส่งเสริมความสะดวกในการคมนาคมและการค้า

ความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัดศรีสะเกษกับจังหวัดเสียมเรียบได้รับการยกระดับให้เป็นเมืองคู่มิตร (Sister Cities) ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) โดยมีการแลกเปลี่ยนและร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการค้า

สำหรับสินค้าหลักที่มีการซื้อขายบริเวณจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นสำหรับใช้ภายในประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดเสียมเรียบ ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยว มีความต้องการสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง และสินค้าอุปโภคบริโภคจากประเทศไทย ในขณะที่ประเทศไทยก็ใช้กัมพูชาเป็นตลาดรองรับการกระจายสินค้าที่ผลิตได้

ด้วยความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจนี้ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการค้าชายแดน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และขยายศักยภาพทางการค้าในพื้นที่ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

2.4 กฎหมายเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ

การค้า (Trade) คือกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าสินค้า การให้บริการ หรือการแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างกัน เช่น การนำอาหารทะเลจากหมู่บ้านหนึ่งไปขายยังหมู่บ้านอื่น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างผลกำไร ในช่วงเริ่มต้น การค้าจะเกิดขึ้นภายในชุมชนและในกลุ่มคนเดียวกัน ก่อนที่จะขยายไปสู่สังคมหรือกลุ่มอื่น เนื่องจากการเติบโตของสังคม การเพิ่มขึ้นของประชากร และความต้องการสินค้าและบริการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้านี้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และติดต่อค้าขายกับผู้คนจากชุมชนอื่น ๆ การแลกเปลี่ยนสินค้านี้จึงนำไปสู่การค้าระดับโลก หรือการค้าขายระหว่างประเทศในที่สุด

การค้าขายสินค้านี้ระหว่างประเทศในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่รองรับการติดต่อสื่อสาร ทำให้การสื่อสารระหว่างผู้คนจากประเทศต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น ส่งผลให้การทำธุรกรรมทางการค้าระหว่างประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างคล่องตัวและรวดเร็วขึ้น การทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศจึงกลายเป็นเรื่องที่แพร่หลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเทคโนโลยีที่ส่งเสริมการค้าขายสินค้านี้ระหว่างประเทศทำให้ความซับซ้อนของสัญญาซื้อขายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายของประเทศไทยยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการซื้อขายระหว่างประเทศได้ (ปริญญานนท์ รักษากุลวิทยา, 2558, น. 150)

ในปี ค.ศ. 1980 คณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) ได้ร่างอนุสัญญาว่าด้วยการซื้อขายสินค้านี้ระหว่างประเทศ (CISG) ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1988 โดยอนุสัญญานี้มีผลบังคับใช้เฉพาะในกลุ่มประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกเท่านั้น ซึ่งเป็นการกำหนดรูปแบบของกฎหมาย (Model Law) เพื่อให้ประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีสามารถนำรูปแบบนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการออกกฎหมายภายในประเทศ จุดมุ่งหมายสำคัญของอนุสัญญานี้คือการสร้างมาตรฐานเดียวกันในกฎหมายการค้าขายสินค้านี้ระหว่างประเทศ โดยไม่คำนึงถึงระบบกฎหมายที่ใช้ในแต่ละประเทศ เช่น Common Law หรือ Civil Law ซึ่งจะช่วยให้การค้าขายสินค้านี้ระหว่างประเทศดำเนินไปได้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน อนุสัญญาว่าด้วยการซื้อขายสินค้านี้ระหว่างประเทศ (CISG) ได้รับการรับรองจากประเทศภาคีกว่า 70 ประเทศทั่วโลก รวมถึงสหรัฐอเมริกา, เยอรมนี, ฝรั่งเศส, แคนาดา และสิงคโปร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญานี้ แม้ว่าไทยจะได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับ CISG แต่ในช่วงที่มีการลงคะแนนเพื่อรับรองร่าง CISG ตัวแทนจากประเทศไทยได้เลือกงดออกเสียง ซึ่งบางฝ่ายมองว่าเป็นการสงวนท่าทีเพื่อสังเกตท่าทีของประเทศอื่น ๆ ที่จะตัดสินใจรับรอง CISG หรือไม่ (จุฬพิตา เรืองวิชาวรรณ, 2563, น. 136) ดังนั้น ในขณะนี้ประเทศไทยยังไม่ได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้านี้ระหว่างประเทศตามแนวทางของ CISG

นอกจากนี้ กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า รวมถึงกฎหมายการขนส่งระหว่างประเทศ ซึ่งมีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติหลายฉบับ ซึ่งเป็นการใช้บังคับเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ในส่วนที่เป็นการค้าชายแดนนั้น ประเทศที่มีพรมแดนติดกัน ต่างมีกฎหมายภายใน ในการติดต่อค้าขายในระหว่างจุดผ่านแดน รวมถึงจุดผ่อนปรน อันทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อพิพาทอันเล็กน้อยได้

2.5 ผลจากการสัมภาษณ์

จากการวิจัยการค้าการลงทุนในจังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา ผ่านทางจุดผ่านแดนช่องสะงำ อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบปรากฏการณ์ ดังนี้

2.5.1 การค้าชายแดน

รูปแบบการค้าชายแดนเป็นรูปแบบเฉพาะจังหวัดที่มีพื้นที่หรือมีพรมแดนติดกับประเทศกัมพูชา ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษ มีช่องทางติดต่อทางการค้าที่สำคัญ ได้แก่จุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ ตั้งอยู่ที่บ้านแซร์โปร ตำบลไพรพัฒนา อำเภอกุสิงห์ ได้รับการอนุมัติให้เป็นจุดผ่านแดนถาวร เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2546 และได้มีการพัฒนาพื้นที่ 966 ไร่ เป็นที่ตั้งของเมืองใหม่ช่องสะงำ เพื่อใช้เป็นเมืองคู่ค้าระหว่างจังหวัดเสียมราฐ พระวิหาร และอุดรธานี กับจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอื่น ๆ ของไทย

โดยสถานการณ์การค้า การค้ารวม : มูลค่าการค้ารวม 122.20 ล้านบาท เมื่อเทียบกับเดือนก่อน (ส.ค. 67) เพิ่มขึ้น 18.08 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 17.36 และเมื่อเทียบกับปีก่อน (ก.ย.66) ลดลง 73.67 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37.61

ปริมาณการส่งออกมีมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้น 69.96 ล้านบาท เมื่อเทียบกับเดือนก่อน (ส.ค.67) เพิ่มขึ้น 7.40 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.83 และเมื่อเทียบกับปีก่อน (ก.ย.66) ลดลง 66.99 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 48.92 สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องดื่ม น้ำผลไม้ นมถั่วเหลือง เกลือ รถเกี่ยวข้าวเก่าใช้แล้ว ครีมเทียม น้ำมันปาล์ม กาแฟ 3 in 1 UHT แป้งข้าวเหนียว บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป และอื่น ๆ เป็นต้น

ปริมาณการนำเข้ามีมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้น 52.23 ล้านบาท เมื่อเทียบกับเดือนก่อน (ส.ค.67) เพิ่มขึ้น 10.67 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 25.67 และเมื่อเทียบกับปีก่อน (ก.ย.66) ลดลง 6.68 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.34 สินค้าที่นำเข้าสำคัญ ได้แก่ เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ มันสำปะหลัง (หัวมันสด) ชัน, น้ำมันยาง พริกสด พริกแห้ง เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ กะเทาะเปลือก ชิ้นส่วนเครื่องเกี่ยวข้าวเก่าใช้แล้ว มันสำปะหลังสับตากแห้ง ถ่านไม้ พรุนไม้และส่วนของพรุนไม้ และอื่น ๆ เป็นต้น

ดังนั้น พิจารณาได้ว่าประเทศไทยได้ดุลการค้า 17.73 ล้านบาท เมื่อเทียบกับเดือนก่อน (ส.ค. 67) พบว่าดุลการค้าลดลง 3.27 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.57 และเมื่อเทียบกับปีก่อน (ก.ย.66) ดุลการค้าลดลง 60.31 ล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 77.28

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้ดุลการค้าจากประเทศกัมพูชาที่มีการค้าผ่านทางจุดผ่านแดนช่องสะงำ แต่เส้นทางบริเวณเนินศาลายาเมอ อำเภอลองเวง ห่างจากด่านช่องสะงำ ประมาณ 2 กม. เป็นทางลงเขาเส้นทางแคบและลาดชัน เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เช่นในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 รถบรรทุก 10 ล้อแหกโค้งพุ่งชนรถยนต์ของพล.ท. นวน โน รองผู้บัญชาการภูมิภาคทหารที่ 4 ของประเทศกัมพูชา ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต ที่วังสวนทางมาตกลงไปในเหว ทำให้มีผู้เสียชีวิตรวมทั้งสิ้น 5 ศพ โดยรถของ พล.ท.นวน โน เสียชีวิต 2 ราย ส่วนรถบรรทุกสิบล้อ เสียชีวิต 3 ราย และเหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2566 รถพ่วง บรรทุกถุงเกลือขับลงเขาในฝั่งประเทศกัมพูชา แล้วเสียหลักแหกโค้งคว่ำลงข้างทาง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 คนเป็นคนไทย

ดังนั้น ในประเด็นแรกสภาพการค้า การลงทุน ประเทศไทยได้ดุลการค้า 17.73 ล้าน จากประเทศกัมพูชา แต่เส้นทางถนนที่เมื่อออกจากประเทศไทย เข้าไปในประเทศกัมพูชาจะเข้าไปยัง อำเภอลองเวง เป็นเส้นทางลงเขา เส้นทางแคบและลาดชัน เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ จึงยังเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้าจากจุดผ่านแดนช่องสะงำไปยังจังหวัดอุดรธานีได้

2.5.2 การจัดตั้งนิติบุคคลที่สามารถจดทะเบียนประกอบกิจการในกัมพูชาได้มี 4 ประเภท

1) รูปแบบการจัดตั้งนิติบุคคลที่สามารถจดทะเบียนประกอบกิจการในกัมพูชา

1.1) กิจการเจ้าของคนเดียว

1.2) ห้างหุ้นส่วนสามัญ/จำกัด

1.3) บริษัทจำกัด เอกชน/มหาชน

1.4 สำนักงานตัวแทน / สาขา / บริษัทลูก ของบริษัทต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกต คือ นิติบุคคลทุกประเภทที่กล่าวมาสามารถถือครองโดยชาวต่างชาติได้ 100% โดยสำนักงานตัวแทนจะไม่สามารถทำการซื้อขายสินค้า หรือให้บริการได้ และบริษัทจำกัดเป็นนิติบุคคลที่สามารถประกอบธุรกิจได้ครอบคลุมทุกประเภทรวมถึงการนำเข้าและส่งออก

2.5.3 การลงทุนและการขอสัมปทาน

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการลงทุนของเอกชนในประเทศกัมพูชา คือ Council for the Development of Cambodia (CDC) เป็นหน่วยงานภาครัฐ ก่อตั้งในปี 1999 มีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวกับการลงทุนของเอกชนเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจและดึงดูดการลงทุนทั้งจากในและต่างประเทศมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการ ดังนี้ (1) เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone : SEZ) บริษัทเอกชน (Developer) ที่ประสงค์จะจัดตั้ง SEZ รวมทั้งภาคเอกชนที่ประสงค์จะเข้ามาลงทุนตั้ง

โรงงานใน SEZ ต้องได้รับการอนุมัติโครงการจากคณะกรรมการกำกับดูแลเขตเศรษฐกิจของกัมพูชา (CSEZB) (ซึ่งเทียบเท่ากับหน่วยงาน BOI ของประเทศไทย) (2) การลงทุนนอก SEZ ซึ่งกำกับดูแลโดยคณะกรรมการการลงทุน (CIB) และ (3) เงินช่วยเหลือจากต่างชาติ (ODA)

2.5.4 มาตรการส่งเสริมการลงทุน

- 1) ยกเว้นภาษีกำไร (Profit Tax) เป็นเวลา 3-9 ปี
- 2) การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราพิเศษ 40 % (กรณีไม่เลือกรับการยกเว้นภาษีกำไร)
- 3) ยกเว้นภาษีนำเข้า วัสดุก่อสร้าง เครื่องมือเครื่องจักรในการผลิต
- 4) ยกเว้นภาษีนำเข้า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต สำหรับการผลิตเพื่อส่งออก
- 5) ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) สำหรับสินค้าที่นำมาเป็นส่วนประกอบของสินค้าส่งออก

2.5.5 เงื่อนไขการรับการส่งเสริมการลงทุน (QIP)

เพื่อเป็นการสร้างงานและก่อให้เกิดรายได้แก่ประชาชนกัมพูชา รวมถึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลกัมพูชาจึงมีนโยบายเพื่อส่งเสริมการลงทุน ด้วยการให้สิทธิพิเศษในการลงทุนหลายด้านแก่ นักลงทุนที่เข้ามาประกอบกิจการในประเทศกัมพูชา ในรูปแบบของ “กิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน” ซึ่งมีหลายประเภท อาทิ เกษตรกรรม อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรบุคคล อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก และอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก โดยกฎหมายมีการกำหนดที่ห้ามลงทุน กิจการที่มีและไม่มีสิทธิ์ขอรับการส่งเสริมการลงทุน วงเงินขั้นต่ำในการลงทุน และ เงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อให้การส่งเสริมการลงทุน ดังนี้

- 1) กิจการที่ห้ามลงทุน (ทั้งชาวต่างชาติและนักลงทุนในประเทศ)
 - 1.1) การผลิตและแปรรูปสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารเสพติด
 - 1.2) การผลิตสารเคมีที่มีพิษ ยาฆ่าแมลง และสินค้าที่ต้องใช้สารเคมีอันตรายในการผลิต ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศหรือองค์การการค้าโลกไม่อนุญาตเนื่องจากมีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
 - 1.3) การแปรรูปและการผลิตพลังงานไฟฟ้าโดยใช้สิ่งปฏิกูลที่นำเข้ามาจาก

ต่างประเทศ

- 1.4) ธุรกิจเกี่ยวกับป่าไม้ซึ่งไม่อนุญาตโดยกฎหมายป่าไม้
- 2) กิจการที่ไม่มีสิทธิ์ขอรับการส่งเสริมการลงทุน (แต่สามารถลงทุนได้)
 - 2.1) กิจกรรมในเชิงพาณิชย์ การนำเข้า ส่งออก ขายส่ง ขายปลีก รวมถึงการจำหน่าย

สินค้าปลอดภาษี

- 2.2) การให้บริการขนส่ง ทั้ง ทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ ยกเว้นการลงทุนใน

ภาคการขนส่งทางรถไฟ

2.3) ร้านอาหาร คาราโอเกะ กิจกรรมนวด ฟิตเนส สถานบันเทิง ไนท์คลับ หรือบาร์ ที่มีได้อยู่ภายในโรงแรมมาตรฐานสากล หรืออยู่ภายในโรงแรม แต่เป็นการให้เช่าแก่นักลงทุนที่ไม่ได้รับ QIP เป็นผู้ประกอบการ

2.4) การให้บริการ การท่องเที่ยว ให้บริการข้อมูล เป็นตัวแทน หรือโฆษณา

2.5) ธุรกิจคาสีโน หรือการพนัน และการให้บริการที่เกี่ยวข้อง

2.6) การให้บริการทางการเงิน รวมทั้ง ธนาคาร สถาบันทางการเงิน บริษัทประกัน และธุรกิจทุกประเภทที่มีลักษณะเป็นตัวกลางทางการเงิน

2.7) กิจกรรม หนังสือพิมพ์และสื่อ รวมทั้งวิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร ภาพยนตร์ โรงหนัง สตูดิโอ และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

2.8) การให้บริการทางวิชาชีพ

2.9) การดัดแปลงทางพันธุกรรม ที่ก่อให้เกิดอันตรายทางชีวภาพ สุขภาพมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม

2.10) การผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ที่ใช้ไม้จากป่าไม้ธรรมชาติในประเทศเป็นวัตถุดิบ

2.11) การผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ

ประเทศกัมพูชา มีพื้นที่ 18.1 ล้านเฮกตาร์เป็นสังคมเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา การประมงและการทำป่าไม้รวมพื้นที่กว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่รวมของประเทศ แต่ในช่วงหลายทศวรรษของการต่อสู้ทางการเมืองได้นำไปสู่ความสับสนและความขัดแย้งเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดิน ในช่วงยุคสงครามกลางเมือง (พ.ศ.2518-2522) ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินของเอกชนในกัมพูชา บันทึกลงและและการจดทะเบียนโฉนดที่ดินได้ถูกทำลายไปหมด ที่ดินทั้งหมดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของหน่วยงานของรัฐ ปัจจุบันนี้ความชอบธรรมทางกฎหมายและทางสังคมของการถือครองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากยุคใหม่ของการมีเสถียรภาพทางการเมืองและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้เปิดโอกาสให้รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายใหม่ๆ ในการบริหารจัดการที่ดิน ตามกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2544

กฎหมายที่ดิน ปี 2544 เป็นกฎหมายที่ปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับการลงทุนมากขึ้น โดยมีรายละเอียดด้านสิทธิในการถือครองที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การเช่า/สัมปทานที่ดินของรัฐ และการเช่าซื้อ เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ร่วมกับกฎหมายที่ดินปี 2535 โดยมีคณะกรรมการที่ดินระดับท้องถิ่นและคณะกรรมการที่ดินระดับประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบภายใต้กฎหมายนี้ อย่างไรก็ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนรายละเอียดการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมอยู่ระหว่างการ ดำเนินการของกระทรวงการพัฒนาที่ดิน การผังเมือง และการก่อสร้าง ซึ่งนักลงทุนจะต้องติดตามความคืบหน้าอยู่ตลอดเวลาเพื่อสิทธิประโยชน์ต่างๆที่ควรได้

รัฐครอบครองที่ดินที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และทรัพย์สินของรัฐจะถูกใช้เพื่อประโยชน์และบริการสาธารณะต่างๆ กฎหมายที่ดิน พ.ศ.2544 ยังได้ป้องกันการละเมิดทรัพย์สินสาธารณะไว้ ตามมาตรา 259 การละเมิดทรัพย์สินสาธารณะจะถูกปรับตั้งแต่ห้าล้าน (5,000,000) เรียล ถึงห้าสิบล้าน (50,000,000) เรียล และ/หรือจำคุกตั้งแต่หนึ่ง (1) ถึง (5) ห้าปี วรรคสอง ผู้กระทำความผิดจะต้องย้ายออกจากทรัพย์สินสาธารณะทันทีที่เขาไม่มีสิทธิใดๆ ค่าสินไหมทดแทนสำหรับการทำงานหรือการปรับปรุงทรัพย์สินที่เขาได้ทำขึ้นในทรัพย์สิน

ที่ดินในกัมพูชาอาจถือกรรมสิทธิ์เป็นการส่วนตัวได้โดยปัจเจกชนที่มีสัญชาติกัมพูชาหรือโดยนิติบุคคลที่มีสัญชาติกัมพูชา ทั้งนี้ นิติบุคคลจะมีสัญชาติกัมพูชา หากร้อยละ 51 หรือมากกว่าของหุ้นที่มีสิทธิ์ออกเสียงของนิติบุคคลนั้นถือครองโดยคนชาติกัมพูชาหรือโดยอีกนิติบุคคลหนึ่งที่มีสัญชาติกัมพูชา นอกจากนี้ ที่ดินยังสามารถถือครองได้โดยชุมชนหรือสมาคมสาธารณะต่างๆ ของกัมพูชา

ชาวต่างชาติไม่สามารถเป็นเจ้าของที่ดินในกัมพูชาได้ ภายใต้มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม กฎหมายการลงทุนของกัมพูชา พ.ศ.2537 ได้อนุญาตให้นักลงทุนสามารถใช้และพัฒนาที่ดิน และทำสัญญาเช่าระยะยาวได้ถึง 99 ปี ทั้งนี้ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ.2551 นายกรัฐมนตรี ฮุน เซน ได้ปฏิเสธข่าวลือที่ว่า สภาแห่งชาติมีแผนที่จะเสนอกฎหมายที่อนุญาตให้ชาวต่างชาติเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ 100%

อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาภูมิภาคฉบับหนึ่งผ่านการอนุมัติของคณะรัฐมนตรีเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้อนุญาตให้ชาวต่างชาติสามารถซื้ออาหารที่ส่วนบุคคลในอาคารได้ในรูปแบบของการถือกรรมสิทธิ์ร่วม ทั้งนี้ คาดว่าจะมีการออกกฎหมายกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวต่างชาติตามมา ซึ่งจะเป็นการรับรองความสามารถของชาวต่างชาติในการซื้อสิ่งหาริมทรัพย์ที่อยู่เหนือชั้นแรกของอาคารขึ้นไปได้

โครงสร้างการลงทุนในที่ดิน

ผู้ที่มีสิทธิในการถือครองที่ดินในกัมพูชา ได้แก่ ผู้ที่มีสัญชาติกัมพูชาและนิติบุคคลที่มีสิทธิเสมือนเป็นชาว กัมพูชา ซึ่งได้แก่นิติบุคคลที่มีชาว กัมพูชาถือหุ้นและมีสิทธิในการออกเสียงร้อยละ 51 ขึ้นไป นักลงทุนต่างชาติส่วนใหญ่นิยมเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนในระยะยาว (15 ปีขึ้นไป) การโดยขอสัมปทานจากภาครัฐ หรือการเป็นผู้ ครองสิทธิรายย่อย (ร้อยละ 49) ในบริษัทที่มีชาว กัมพูชาเป็นเจ้าของชาวต่างชาติไม่มีสิทธิถือครองที่ดินตาม กฎหมายของกัมพูชา แต่สามารถทำสัญญาเช่าที่ดินเพื่อการลงทุนระยะยาว ซึ่งอนุญาตให้มีการซื้อขายหรือเช่าต่อ สัญญาเช่าอื่นๆ หรือใช้ค้ำประกันการกู้ยืมเพื่อการลงทุน สัญญาเช่าระยะยาว ต้องมีอายุของสัญญาอย่างน้อย 15 ปี ผู้เช่าสามารถสร้างสิ่งก่อสร้างในที่ดินนั้นๆ ได้ แต่เงื่อนไขสิทธิในสิ่งก่อสร้างดังกล่าวยังไม่มีกำหนดใน กฎหมาย รัฐไม่มีสิทธิยึดคืนที่ดินที่เช่าเพื่อการลงทุนดังกล่าว ยกเว้นในกรณีที่ต้องใช้ที่ดินผืนนั้นเพื่อประโยชน์ สาธารณะ แต่ต้องมีการจ่ายค่าเวนคืนที่เหมาะสมและยุติธรรม

การถือครองที่ดิน

กัมพูชาประกาศใช้กฎหมายการถือครองที่ดิน ดังนั้น นักลงทุนต่างชาติต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่ ้วนเกี่ยวกับการถือครองหรือความเป็นเจ้าของที่ดินก่อนการเช่าทำธุรกิจ ที่ดินบางที่อาจเปิดโอกาสให้มีการถือ

ครองได้ร้อยละเปอร์เซ็นต์ ในขณะที่บางพื้นอาจให้ครอบครองเพื่อทำกินหรือใช้ประโยชน์ชั่วคราว ซึ่งรัฐอาจยึดคืนเมื่อใดก็ได้ บางพื้นที่อาจยังมีกับระเบิดที่รัฐยังต้องเข้าไปจัดการพื้นที่เพื่อความปลอดภัย ดังนั้นการทำความเข้าใจในเรื่องสิทธิการถือครองที่ดินแปลงนั้นๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรทำ เพื่อรักษาผลประโยชน์ในการลงทุน

การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน

รัฐบาลก็มอบสิทธิของแต่ละบุคคลในการใช้ที่ดินโดยการออก Certificate of Land Use and Procession เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของที่ดินและทรัพย์สินที่อยู่บนที่ดินดังกล่าวแต่มีเจ้าของที่ดินน้อยรายที่ได้รับใบรับรองดังกล่าวดังนั้นนักลงทุนควรตรวจสอบเอกสารสิทธิกับกระทรวงพัฒนาที่ดิน ผังเมือง และก่อสร้าง ก่อนตกลงเช่าที่ดินแปลงนั้นๆ สิทธิประโยชน์ของนักลงทุนต่างชาติ แยกได้ดังนี้ สัญญาเช่าที่ดินระยะยาวไม่มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการเช่า และสัญญาเช่าที่ดินระยะสั้นที่มีกำหนดเวลาการเช่าสามารถต่ออายุได้

นักลงทุนสามารถนำที่ดินที่มีโฉนดตามกฎหมายเป็นหลักประกันในการจดจำนองรวมทั้งโอนสิทธิในอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินส่วนบุคคลที่ปลูกสร้างบนที่ดินแปลงดังกล่าวได้ด้วยแต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาในสัญญาเช่าที่ดิน

การให้เช่าที่ดินสาธารณประโยชน์ของรัฐ

ต้องเป็นที่ดินที่อยู่ในรายการทรัพย์สินให้เช่าของรัฐ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานบริหารจัดการทรัพย์สินของรัฐ และได้รับอนุมัติจากรัฐบาลก่อนการให้เช่าทุกครั้ง โดยมีเงื่อนไขในการเช่า ดังนี้ 1. ผู้เช่าต้องไม่เปลี่ยนแปลงหรือทำลายทรัพย์สินที่ให้เช่านั้น และ 2. ผู้เช่าต้องไม่แก้ไขหรือปรับปรุงรายการใดที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์ของสาธารณะชน

การให้สัมปทานเพื่อโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ได้แก่โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีสิทธิได้รับสัมปทานตามกฎหมายนี้ ได้แก่ โครงการ

- พัฒนา จำหน่ายและกระจายพลังงานไฟฟ้า
- คมนาคมขนส่ง เช่น ถนน สะพาน สนามบิน ท่าเรือ รางรถไฟ และคลอง
- น้ำประปาและการกำจัดน้ำเสีย
- โครงข่ายโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- สิ่งอำนวยความสะดวกและแหล่งท่องเที่ยว
- โครงข่ายขนส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน
- การระบายและกำจัดขยะมูลฝอย
- ระบบบำบัดน้ำเสีย
- โครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณสุข การศึกษา และการกีฬา
- โครงการก่อสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษและการเคหะ
- การชลประทานและโครงสร้างพื้นฐานทางเกษตรกรรม

- โครงการต่าง ๆ ที่กฎหมายฉบับอื่น ๆ กำหนดให้ได้รับสัมปทานจากรัฐ
- รูปแบบของสัญญาสัมปทานจะใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ดังนี้
- BOT (Build, Operate and Transfer)
- BLT (Build, Lease and Transfer)
- BTO (Build, Transfer and Operate)
- BOO (Build, Own and Operate)
- BOOT (Build, Own, Operate and Transfer)
- BCT (Build, Co-operate and Transfer)
- EOT (Expand, Operate and Transfer)
- MOT (Modernize, Operate and Transfer)
- MOO (Modernize, Own and Operate)
- รูปแบบผสมอื่น ๆ

การได้มาซึ่งทรัพย์สินในกัมพูชา (Acquisition of Property in Cambodia)

ในกัมพูชาแม้ว่าชาวต่างชาติจะไม่ได้รับอนุญาตให้เป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้อย่างเปิดเผย แต่ยังคงมีหลากหลายวิธีที่ในการสร้างรากฐานการพาณิชย์ในประเทศกัมพูชา โดยนักลงทุนต่างชาติสามารถจัดตั้งบริษัทท้องถิ่น(ชาวกัมพูชาเป็นเจ้าของร้อยละ 51) จัดตั้งธุรกิจร่วมทุนกับหุ้นส่วนชาวกัมพูชาหรือทำสัญญาเช่าระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีความเป็นไปได้ที่ซื้อที่ดินได้ด้วยการขอมิสัญญาที่ดินกัมพูชาอันเป็นแนวทางที่รัฐบาลกัมพูชาสนับสนุน แต่ยังไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับนักลงทุนจำนวนมาก นอกจากนี้นักลงทุนยังสามารถใช้โครงสร้างแบบอนามิในการได้มาซึ่งที่ดินในนามของหุ้นส่วนชาวกัมพูชาชาวต่างชาติสามารถเป็นเจ้าของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างได้ พัฒนาขึ้นบนที่ดินเช่าหรือบนที่ดินที่บริษัทได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของ อีกทั้งนักลงทุนต่างชาติยังสามารถใช้ประโยชน์จากมาตรการจูงใจที่มีนัยสำคัญต่างๆ และการพักชำระภาษีที่รัฐบาลกัมพูชามอบให้แก่โครงการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนต่างๆ トラบเท่าที่กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนใหญ่ยังคงเป็นของนิติบุคคลสัญชาติกัมพูชา

ความเสี่ยงที่พึงตระหนัก (Potential Risks)

ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินเกิดขึ้นเป็นประจำในกัมพูชา ระบบการจดทะเบียนโฉนดที่ดินเพิ่งได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อไม่นาน และการทำธุรกรรมที่ดินจำนวนมากไม่ได้จดทะเบียนอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ผู้ลงทุนสามารถที่จะดำเนินการหลายๆ อย่างเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านั้นได้

ตรวจสอบโฉนด (Title Search)

ก่อนจะทำให้ได้มาซึ่งการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ นักลงทุนจะต้องทำการตรวจสอบความชัดเจน และการปราศจากภาระติดพันของกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นๆ โดยการตรวจสอบโฉนดที่ดินอย่างละเอียดเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้รายงานการตรวจสอบจะแสดงให้เห็นว่าโฉนดที่ดินนั้นมีข้อมูลถูกต้องหรือภาระจำยอมใดๆ หรือไม่อย่างไร

นอกจากนี้ การตรวจสอบโฉนดยังเป็นยืนยันว่านักลงทุนชาวต่างชาติกำลังจะจ่ายเงินให้กับบุคคลเจ้าของทรัพย์สินที่ต้อง

การตรวจสอบประวัติ(Background Check)

นักลงทุนที่จะเข้าไปร่วมลงทุนควรดำเนินการตรวจสอบประวัติของบุคคลหรือนิติบุคคลกัมพูชาที่จะเป็นหุ้นส่วนด้วยอย่างละเอียดก่อน

การรังวัดขอบเขตที่ดิน(Boundary Demarcation)

เพื่อหลีกเลี่ยงข้อพิพาทที่ดิน นักลงทุนควรระมัดระวังในการระบุและจดทะเบียนเขตที่ดินของทรัพย์สินกับกระทรวงที่ดิน รวมทั้ง จะเป็นความคิดที่ดีที่จะกำหนดแนวและแสดงขอบเขตของที่ดินด้วยรั้วที่แข็งแรงถาวร

การจัดทำเอกสาร (Documentation)

กฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2544 บัญญัติให้มีการออกเอกสารพิสูจน์สิทธิ์สำหรับที่ดินการเกษตรและการพักอาศัยซึ่งไม่สามารถยกเลิกได้ ดังนั้น ในแต่ละขั้นตอนของการทำธุรกรรมทางที่ดิน นักลงทุนจะต้องได้เอกสารสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกต้องแน่นอน ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกร้องแย่งที่ดินและฉ้อฉลของบุคคลอื่นในอนาคต ทั้งนี้ สัญญาเช่าระยะยาวจะมีผลบังคับใช้ต่อเมื่อได้กระทำอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

การบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สิน(Enforcement of Property Rights)

ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทเรื่องที่ดิน คู่กรณีสามารถแสวงหาข้อยุติได้จากคณะกรรมการที่ดินคณะใหม่ โดยกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2544ได้จัดตั้งคณะกรรมการหลายคณะขึ้นทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ คณะกรรมการเหล่านี้จะทำการหาข้อยุติเกี่ยวกับข้อพิพาทเกี่ยวกับข้ออ้างสิทธิที่มิได้รับการจดทะเบียน โดยคณะกรรมการจะรับการร้องเรียน สำรวจที่ดิน ออกคำวินิจฉัยตัดสินเกี่ยวกับสิทธิครอบครองและกรรมสิทธิ์ และทำการรังวัดที่ดิน คณะกรรมการมีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยบันทึกคำตัดสินต่อสาธารณชนรวมทั้งแผนที่รวางที่ดินและบัญชีรายชื่อผู้เป็นเจ้าของที่ดิน เพื่อที่คู่กรณีจักได้มีโอกาสโต้แย้ง และเมื่อคำตัดสินเป็นที่สิ้นสุดแล้ว คณะกรรมการจะต้องยื่นจดทะเบียนคำตัดสินดังกล่าวกับกระทรวงการจัดการที่ดินการวางผังเมือง และการก่อสร้าง (MLMUPC) ซึ่งจะทำให้การออกหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ และ/หรือสิทธิ์ครอบครองต่อไป

ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายหรือการเช่าที่ดินสามารถยื่นให้ศาลแพ่งได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การตัดสินของศาลเหล่านี้มักเกี่ยวพันกับการทุจริต ทั้งนี้ การเจรจา การไกล่เกลี่ย และเทคนิคอื่นๆของการระงับข้อพิพาททางเลือกรักจะนำไปสู่ผลที่มากกว่าคำตัดสิน

การสร้างอำนาจควบคุมเหนือที่ดิน (Establishing Control over Land)

บริษัทถือครองที่ดินที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่น (Locally Incorporated Land-Holding Company: LHC) สำหรับนักลงทุนที่ต้องการถือครองที่ดินและดำเนินธุรกิจในกัมพูชา ทางเลือกนี้เป็นวิธีที่น่าสนใจที่สุด ทั้งนี้ การก่อตั้ง LHC เป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเหมาะสมสำหรับนักลงทุนต่างชาติทั้งที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล นอกจากนั้น LHC ยังสามารถถือครองที่ดินได้หลายแปลงในเวลาเดียวกัน แต่ในทาง

กลับกัน ทางเลือกนี้ก็มีข้อเสียหลายประการ เนื่องจากชาวต่างชาติไม่สามารถเป็นเจ้าของที่ดินได้ทั้งหมด 100% ดังนั้นนักลงทุนจึงต้องหาและร่วมหุ้นกับผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมชาวกัมพูชา โดยข้อจำกัดนี้ส่งผลให้ผู้ถือหุ้นรายย่อยอยู่ในภาวะเสี่ยง ยิ่งไปกว่านั้น ทางเลือกนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมและค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสูง อัตราภาษีสูง และมีภาระหลายเรื่องในด้านการบริหารจัดการและการจัดทำรายงานด้วย

บริษัทร่วมทุน (Joint-Venture Companies or JVCs) JVCs ประกอบด้วย LHC กับบริษัทผู้ประกอบการ (Operating Company) โดยบริษัทผู้ประกอบการสามารถเป็นบริษัทที่ชาวต่างชาติเป็นเจ้าของทั้งหมด 100% ทั้งนี้ บริษัทผู้ประกอบการจะมีสภาพเป็นผู้ถือหุ้นข้างน้อย (ร้อยละ 49) ใน LHC ที่ผู้ถือกรรมสิทธิ์รายใหญ่เป็นชาวกัมพูชามีหลายวิธีการที่จะสร้างหลักประกันความมั่นคงในบริษัทร่วมทุนแม้ว่าจะถือหุ้นในบริษัทน้อยกว่าครึ่ง แต่นักลงทุนต่างชาติก็สามารถที่จะทรงสิทธิ์ในระดับที่สูงกว่าหุ้นส่วนท้องถิ่นได้ โดยผู้ถือหุ้นชาวกัมพูชาสามารถลงนามในสัญญาเพื่อมอบสิทธิ์พิเศษให้แก่ชาวต่างชาติ อาทิ การมีเสียงข้างมากอย่างถาวรในคณะกรรมการบริหาร เป็นต้น

นอกจากนั้น การรับจ่านองที่ดินหรือสัญญาเช่าก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำได้ โดยบริษัทผู้ประกอบการให้เงินกู้แก่ LHC และเป็นผู้รับจ่านองที่ดิน ด้วยการวิธีการรับจ่านองที่ดินนี้ บริษัทผู้ประกอบการจะมีส่วนได้เสียเมื่อมีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องในหลักประกันที่ดินซึ่ง LHC ได้ซื้อไว้ ในส่วนที่เกี่ยวกับสัญญาเช่าที่ดินนั้น บริษัทผู้ประกอบการได้ลงนามในสัญญาเช่าที่ดินกับ LHC ซึ่งเป็นการมอบอำนาจและสิทธิ์ในการใช้ที่ดินแก่บริษัทผู้ประกอบการ ด้วยวิธีการทั้งสองนี้ การรับจ่านองและการเช่าที่ดินได้ก่อให้เกิดชุดของเอกสารที่มีความเกี่ยวพันระหว่างกันที่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้นข้างน้อยในที่ดิน

สัญญาเช่าระยะยาว (Long-Term Leases) อีกทางเลือกหนึ่งที่มีการใช้อยู่สำหรับนักลงทุนต่างชาติคือสัญญาเช่าระยะยาว สัญญาเช่านี้ให้สิทธิทั้งปวงที่จำเป็นแก่ผู้เช่าในอนาคตที่จะพัฒนาในที่ดินเช่า ทั้งนี้การเช่ายังสามารถที่จะมอบ ขายหรือโอนผ่านการสืบทายได้ด้วย นอกจากนี้ ยังไม่มีการบัญญัติระยะเวลาสูงสุดสำหรับการเช่าที่ดินจากเอกชนผู้ถือกรรมสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม มีการกำหนดระยะเวลาเช่าสูงสุดไว้ที่ 70 ปี สำหรับที่ดินของรัฐ ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการขยายระยะเวลาสัญญาเช่าออกไปได้อีกข้อเสียบางประการของสัญญาเช่าระยะยาว ซึ่งรวมถึง การที่ผู้เช่าไม่สามารถพึ่งพาศาลกัมพูชาได้ในการแก้ไขข้อพิพาท ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างทั้งหลายภายหลังจากการสิ้นสุดสัญญาเช่า และตามกฎหมายการลงทุน ผู้ให้เช่าสามารถเรียกร้องกรรมสิทธิ์ในสิ่งปลูกสร้างได้ภายหลังจากสัญญาเช่าสิ้นสุดลงหากนักลงทุนรายใดเลือกที่จะใช้วิธีการเช่าที่ดินระยะยาวก็มีมาตรการป้องกันในเรื่องสัญญาหลายข้อที่น่าพิจารณาระบุไว้ในสัญญาเช่าระยะยาว อาทิ มีข้อบทในสัญญาที่อนุญาตให้คู่กรณีสามารถแก้ไขข้อพิพาทในสัญญานอกประเทศกัมพูชาได้ นักลงทุนสามารถระบุข้อจำกัดเกี่ยวกับการขายที่ดินด้วยการกำหนดให้เจ้าของที่ดินจำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เช่าที่ดินก่อนการขายที่ดินหรือการห้ามมิให้เจ้าของที่ดินทำการขายที่ดิน เว้นแต่เจ้าของที่ดินรายใหม่จะให้การยอมรับสัญญาเช่าต่อไป อีกทั้ง ผู้เช่ายังสามารถขอให้มีข้อตกลงคุ้มครองในทางการบริหารจัดการด้วยการจดทะเบียนข้อความ “คำเตือนห้ามขาย”

(Block Sale Notice)ไว้กับสำนักงานที่ดินเพื่อขอให้สำนักงานที่ดินไม่จดทะเบียนขายที่ดินนั้นโดยปราศจากคำอนุญาตจากผู้เช่า

ตัวแทนอำพราง (Nominee Structure) นักลงทุนสามารถใช้ตัวแทนอำพรางหรือ Nominee Structure ในการครอบครองที่ดินโดยใช้ชื่อของหุ้นส่วนสัญชาติกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ไม่แนะนำให้ลงทุนใช้วิธีการนี้ เนื่องจากเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย นับตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2550 อีกทั้งไม่มีความปลอดภัย

การโอนโอนด (Transfer of Title) วิธีนี้คือการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติซื้อที่ดินหรือทรัพย์สินและจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ในนามของคนชาติกัมพูชา จากนั้นชาวต่างชาติและคนชาติกัมพูชาจะเข้าสู่การทำสัญญาเช่า (ระยะเวลา 70-99ปี) โดยคนชาติกัมพูชาคืนให้ชาวต่างชาติโดยการให้เช่าที่ดินหรือทรัพย์สิน ในข้อตกลงนี้ ชาวต่างชาติอาจขายที่ดินหรือทรัพย์สินและได้รับรายได้ทั้ง 100 % จากการขายทั้งนี้ เพื่อความมั่นคงปลอดภัย ภายหลังการโอนที่ดินเป็นชื่อของคนชาติกัมพูชา ชาวต่างชาติจะต้องเก็บโฉนดที่ดินต้นฉบับฉบับใหม่ นั้นไว้ เนื่องจากการขายที่ดินจะกระทำมิได้หากปราศจากโฉนดที่ดินต้นฉบับข้อตกลงการขายจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการรับรองโดยหน่วยงานท้องถิ่นและมีการจดทะเบียนไว้กับหน่วยงานจดทะเบียนที่ดิน ภายหลังการตรวจสอบข้อมูลโดยละเอียดต่างๆ ได้รับความเห็นชอบแล้ว ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถดำเนินการต่อไป ด้วยการลงนามในข้อตกลงซื้อขายและสัญญานายหน้าได้ ทั้งนี้ สำนักงานที่ดินจะไม่ทำการโอนอย่างสมบูรณ์ จนกว่าจะมีการจ่ายภาษีการโอนและค่าธรรมเนียมสำนักงานที่ดินเรียบร้อยแล้ว

สัมปทานที่ดิน (Land Concessions)

กฎหมายสัมปทาน(The Law on Concessions)ได้ผ่านสภาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2550 และผ่านการอนุมัติอย่างเป็นทางการโดยวุฒิสภาเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2550 โดยกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่ลงทุนโดยภาคเอกชนในกัมพูชาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนและเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

สัมปทานที่ดินเป็นสิทธิทางกฎหมายประการหนึ่งที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกฎหมายโดยเรื่องนี้อยู่ภายใต้ดุลพินิจของหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ (ซึ่งได้รับมอบจากรัฐบาลกัมพูชา) ที่มอบให้แก่ บุคคลธรรมดา นิติบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เพื่อเข้าครอบครองและใช้สิทธิต่างๆ บนผืนดินนั้นตามกฎหมายที่ดิน โดยรัฐจะเป็นผู้จัดหาที่ดินที่เหมาะสม และส่งมอบที่ดินให้แก่ผู้ขอสัมปทาน โดยกระทรวงการจัดการที่ดิน การวางผังเมือง และการก่อสร้าง (MLMUPC) เป็น กระทรวง ของรัฐบาลกัมพูชากระทรวงนี้มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมการใช้ที่ดิน การวางผังเมืองโครงการก่อสร้างและการแก้ไขข้อขัดแย้งในการใช้ที่ดิน และ หน่วยงานราชการอื่นๆ แต่ทั้งนี้ที่ดินสัมปทานแต่ละเจ้าจะต้องไม่เกิน 10,000 เฮกตาร์ และมีระยะเวลาสูงสุดจำกัดที่ 99 ปี หน่วยงานราชการทุกแห่งหรือสถาบันที่มีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐาน (กระทรวง

สถาบันของรัฐ นิติบุคคลที่รัฐเป็นเจ้าของ รัฐบาลท้องถิ่น) มีอำนาจในการเข้าทำสัญญาสัมปทานสำหรับโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน และข้อตกลงที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย

การก่อสร้าง (Construction)

ปัจเจกชนหรือนิติบุคคลทั้งภาครัฐและเอกชนมีสิทธิ์ในการก่อสร้างอาคารบนผืนดินที่ตนเป็นเจ้าของ อย่างไรก็ตาม ลำดับแรกต้องได้รับใบอนุญาตการก่อสร้าง ก่อนที่จะมีหนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ในที่ดินและก่อนแผนแม่บทจะได้รับการอนุมัติจากรัฐบาล ทั้งนี้ การยื่นขอใบอนุญาตก่อสร้างต้องดำเนินการและยื่นต่อสำนักงานจังหวัดหรือเทศบาลหรือรัฐบาลกัมพูชาตามแต่กรณี โดยกระทรวงโยธาธิการต่อสำนักงานการก่อสร้าง จะใช้เวลาประมาณ 45 วันในการพิจารณาเอกสาร ทั้งนี้ กรอบระยะเวลานี้อาจเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าโดยหน่วยงานเจ้าของเรื่องนั้น ๆ

โดยสรุป นักธุรกิจ พ่อค้าจากจังหวัดศรีสะเกษจะเน้นการค้าขายชายแดนเป็นหลัก โดยไม่พบพ่อค้าและนักธุรกิจมีการจัดตั้งนิติบุคคลที่จดทะเบียนประกอบกิจการในประเทศกัมพูชา และการลงทุน การขอสัมปทาน ซึ่งพ่อค้า นักธุรกิจจากประเทศไทยจะเป็นการนำสินค้าจากโรงงานที่ผลิตสินค้าในจังหวัดศรีสะเกษและให้พ่อค้า นักธุรกิจกัมพูชามารับสินค้าที่หน้าด่านถาวรช่องสะงำและนำสินค้าไปกระจายในประเทศกัมพูชาเอง อาจเพื่อลดภาระความเสี่ยง การลงทุน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ก็ไม่พบข้อมูลมีพ่อค้า นักธุรกิจมาลงทุนเช่นกัน แต่ก็พร้อมให้นักธุรกิจมาลงทุนเพิ่มในจังหวัดของตน

ประการที่สอง ศึกษาการส่งเสริมการค้าการลงทุนผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำไปยังจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นายอนุพงศ์ สุขสมนิตย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษ ได้ทำการเชื่อมสัมพันธ์กับทางจังหวัดอุดรธานีด้วยดี ร่วมงานเทศกาลประเพณี อย่างสม่ำเสมอ เช่นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ได้เดินทางไปจังหวัดอุดรธานีเพื่อชมการแข่งขันแข่งเรือประเพณี นอกจากนี้จังหวัดศรีสะเกษยังจัดงานแสดงสินค้า ผู้ค้าจากประเทศกัมพูชานำเข้าสินค้ามาขายยังจังหวัดศรีสะเกษ โดยนายอนุพงศ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ประชาชนของทั้งสองประเทศมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ถ้านักธุรกิจไทยมีปัญหา สามารถช่วยเหลือได้ ถ้าเป็นระดับท้องถิ่นก็แก้ไขปัญหในระดับท้องถิ่น แต่ถ้าระดับประเทศก็ขอความช่วยเหลือจากกระทรวงการต่างประเทศ ดังนั้น ประชาชน และเจ้าหน้าที่ราชการมีความสัมพันธ์ที่ดีของทั้งสองประเทศ มีความร่วมมือกัน การค้า การลงทุน ไม่เอาประโยชน์ฝ่ายเดียว

ส่วนนายมิน จันยาดา (H.E MEAN CHANYADA) ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ได้แสดงความคิดเห็นว่า ขอให้ความร่วมมือความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศอย่างเท่าเทียมกัน จังหวัดศรีสะเกษกับอุดรธานีมีพื้นที่ติดกัน ประชาชนสัญจรไป/มาได้สะดวกทำให้เกิดความสำคัญ คือการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน การค้าขาย การแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน จังหวัดศรีสะเกษมีผลผลิตทางการเกษตรที่ดี ศักยภาพในการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ทุเรียน

จึงอยากให้เข้ามาช่วยพัฒนาการเกษตรในจังหวัดอุดรธานี สินค้าจากประเทศไทยจะเป็นพวกอุปโภค-บริโภค อุปกรณ์การก่อสร้าง ที่เข้ามาทางด่านช่องสะงำ ประเทศกัมพูชาไม่มีปัญหาการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทย แต่รถบรรทุกจากไทยมักขับเร็ว อาจเกิดอุบัติเหตุได้ สินค้าที่จังหวัดอุดรธานีมีการส่งออกมากคือ มันสำปะหลัง จังหวัดอุดรธานียังไม่มีนักธุรกิจจากต่างประเทศเข้ามาทำธุรกิจ มีเพียงการศึกษาข้อมูลเพื่อที่จะทำธุรกิจในอนาคต

ดังนั้น โดยสรุปประเทศไทยและประเทศกัมพูชาให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนของทั้งสองประเทศ ผู้ว่าราชการจังหวัดศรีสะเกษได้ให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดี มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ส่วนผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี จังหวัดศรีสะเกษกับอุดรธานีมีพื้นที่ติดกัน ประชาชนสัญจรไป/มาได้สะดวกทำให้เกิดความสำคัญ คือการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน การค้าขาย การแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชน จังหวัดศรีสะเกษมีผลผลิตทางการเกษตรที่ดี ศักยภาพในการปลูกพืชเศรษฐกิจจึงอยากให้เข้ามาช่วยพัฒนาการเกษตร สินค้าจากประเทศไทยจะเป็นพวกอุปโภค-บริโภค อุปกรณ์การก่อสร้าง ที่เข้ามาทางด่านช่องสะงำ ประเทศกัมพูชาไม่มีปัญหาการนำเข้าสินค้าจากประเทศไทย

3. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

การค้าระหว่างประเทศ เป็นการดำเนินการระหว่างประเทศที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึง ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่มีชายแดนติดกัน รวมทั้งเศรษฐกิจในการรวมของโลกด้วย

การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีจุดผ่านแดนหลายแห่ง แต่ที่ผู้เขียนได้ศึกษานั้น เป็นการศึกษาจุดผ่านแดนถาวรที่ภาคอีสานในจังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย และจังหวัด จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา

จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา เป็นจังหวัดที่มีความสัมพันธ์อันดีกับจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากมีชายแดนติดกันละยังมีจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ กับช่องจอม อำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศสามารถติดต่อไป/มา ค้าขาย และการลงทุนกันได้สะดวก แต่เนื่องจากเส้นทางจากช่องสะงำไปยังจังหวัดอุดรธานี เป็นเส้นทางลงเขาทำให้เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์บ่อยครั้ง การขนส่งสินค้าไม่สะดวก จึงยังเป็นอุปสรรคต่อการใช้เส้นทางขนส่งสินค้าผ่านทางด่านช่องสะงำ ที่ต่างจากช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ ที่มีเส้นทางถนนในระดับเดียวกันการเดินทางไป/มาและการขนส่งสินค้ามีความสะดวก ดังนั้น การที่จะกระตุ้นให้เกิดการค้าและการลงทุนมากขึ้น โดยผ่านทางจุดผ่านแดนช่องสะงำ

รัฐจะต้องมีงบประมาณให้มีการปรับปรุงเส้นทางให้มีการใช้ถนนสะดวกยิ่งขึ้น และควรจัดให้นักธุรกิจของทั้งสองประเทศมีการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้การค้า การลงทุน เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการนำเงินไปลงทุนในประเทศกัมพูชา ส่วนนักธุรกิจควรสนใจศึกษากฎหมายการค้า การลงทุน และการทำสัมปทานของประเทศกัมพูชา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาติดขัดในปัญหาข้อกฎหมาย

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องกรณีศึกษาการค้าการลงทุนในจังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย ผ่านทางจุดผ่านแดนช่องสะง่า อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยขอเสนอแนะที่รัฐบาลไทยและจังหวัดศรีสะเกษควรกระทำ ดังนี้

- 3.2.1 จัดงานแสดงสินค้าของทั้งประเทศอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปี หรือ 3 ครั้งต่อปี
- 3.2.2 จัดเวทีให้นักธุรกิจได้มีการพบปะสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
- 3.2.3 รัฐบาลไทยอาจต้องเข้าไปช่วยปรับปรุงเส้นทางจากช่องสะง่าไปยังจังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เกิดการเดินทางสะดวกมากขึ้น
- 3.2.4 รัฐบาลไทยควรเข้าไปช่วยนักธุรกิจไทยในการเป็นพี่เลี้ยงในการเข้าไปทำธุรกิจในประเทศกัมพูชา
- 3.2.5 รัฐบาลไทยควรช่วยนักธุรกิจไทยที่ประสบปัญหาในการทำธุรกิจที่ประเทศกัมพูชาอย่างเต็มที่

4. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. การลงทุนในประเทศกัมพูชา. กรุงเทพฯ:กระทรวงพาณิชย์: 2557
 เขียว สัมพันธ์. (2549). *ประวัติศาสตร์กัมพูชากับจุดยืนที่ผ่านมาของข้าพเจ้า* (อภิญญา ตะวันออก, ผู้แปล). มติชน.

เขียน ธีระวิทย์ และ สุนัย ผาสุก. (2543) *กัมพูชา ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงการเมือง และการต่างประเทศ*. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุมพิตา เรืองวิชาธร. (2563). การบูรณาการกฎหมายซื้อขายของอาเซียน: ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายซื้อขายของประเทศไทยและ CISG. *วารสารนิติศาสตร์*, 49(1),131-147.

- บัณฑิต เพิ่มบุญ, จิตรกร โพธิ์งาม, และกิติรัตน์ สีหพันธ์. (2562) รูปแบบการส่งเสริมการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาบริเวณช่องสง่างำจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 21(2), น. 27-43.
- ปริญนันท์ รัชกุลวิทยา. (2558). ปัญหาการบังคับใช้ INCOTERMS ในศาลไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการโอนความเสี่ยงภัยในตัวสินค้าตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ. *สุทธิปริทัศน์*, 29(91), 148-164.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2547). *การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา : ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและแนวทางแก้ไขในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรินทร์ ยงศิริ. (2548). *กัมพูชา วันเวลาที่ผันเปลี่ยน*. ศรีบุรณคอมพิวเตอร์การพิมพ์.
- สุนิสา ปัญญาสุรจิต. (2549). *การค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน* [สารนิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุปราณี นาคแก้ว. (2550). *ธุรกิจระหว่างประเทศกับสิ่งแวดล้อม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง